

AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ VE ALMANYA İÇİN ALTERNATİF PARTİSİ (AFD)

The Rise of Extreme Right and the Alternative Party for Germany (AfD)

Ravshan GOZIEV¹, Merve Suna ÖZEL ÖZCAN²

ÖZET

Küresel sorun ve krizler ile birlikte uluslararası alanda aşırı sağın yükselişi, son dönemlerde öne çıkan dikkat çekici gelişmelerdendir. Özellikle de son on yıl içinde Avrupa’da yükselen aşırı sağ eğilimler öne çıkmaktadır. Bu eğilimler dikkate değer bir şekilde iktisadi, toplumsal ve siyasi gelişmeler olarak sistemde öne çıkan durumlar şeklinde kendini göstermektedir. Bu bağlamda da makalede günümüzde aşırı sağın yükselişi salt örnek ülke Almanya üzerinden değil, eş zamanlı olarak bir kavramsal çerçeve sunularak incelemenin yapılması hedeflenmektedir. Konuyla ilgili literatür taramasının yanı sıra kavramsal tanımlar, özellikle aşırı sağın popülist ve radikal sağ ile benzerlikleri ve farklılıkları açıklanmaya çalışılmıştır. Özellikle aşırı sağın Avrupa ve özelde Almanya’da güçlenmesi, çalışmamızın temel üst sorunsalını oluşturmaktadır. Bu noktadan hareket ile makalede, konuyla ilgili olarak alan taraması ve kavramsal tanımlar, aşırı sağ tanımı yapılması ve akabinde kavramın popülist ve radikal sağ ile benzeşen ya da farklı yönleri açıklanmaya çalışılmıştır. Kavramların daha net anlaşılabilmesi için hangi partilerin aşırı sağ, hangilerinin popülist tip partiler olduğunun tespit edilmesi çalışma ekseninde önem arz etmektedir. Bu noktada makalenin genel amacı, Avrupa’daki aşırı sağ partilerin yükselişi ve partilere karşı artan desteğin nedenlerinin incelemesinin yanı sıra, aşırı sağ partilerin genel amaçlarını incelemektir. Yine, son seçimlerde aşırı sağ ve popülist partilerin başarısını Almanya örneğinde analiz etmektir. Bu konuda örnek inceleme ülkesi olan Almanya’daki aşırı sağ partilerin gelişimleri ilk aşamada incelenerek, ülkede, Almanya için Alternatif Partisi’nin (Alternative für Deutschland- AfD) hedefleri ve seçimlerde kazandığı başarı ele alınacaktır. Çalışmanın nihai hedefi de aşırı sağın Almanya’da Almanya için Alternatif Partisi örneği üzerinden süreçteki durumunu analiz etmektir. Sonuç olarak, sürecin aşırı sağ eğilimlerinin Almanya örneğinde var olduğu şekli ile arttığını söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Almanya, aşırı sağ, AfD

ABSTRACT

The rise of the far-right in the international arena together with the global problems and crises is one of the remarkable developments in recent years. The extreme right-wing tendencies have arisen especially in Europe in the last decade. Also it appears as a remarkable social and political development. In this context, the rise of the extreme right is examined by presenting a conceptual framework not only through the example country but also simultaneously in this article. In addition to the literature on the subject, the conceptual definitions are similar and differ from the far right to the populist and radical right. Therefore, strengthening the far right is one of the main problems of our work in Europe, and especially in Germany. In this context, it is aimed to explain the definition of far right in the related literature, similar and different aspects of the concept with populist and radical right. To understand the concepts more clearly, it is important to determine which parties are overly prone and which are populist parties. At this point, the overall aim of the article is to examine the causes and increased support for the rise of the far right in Europe. It will also analyze the general aims of the far-right parties in Europe and the success of the far-right and populist parties in the final elections. Again, to analyze the success of far-right and populist parties in the last elections in the case of Germany. At this point, the development of the far right in Germany and the emergence of the Alternative für Deutschland (AfD) will be examined, also the goals and success of AfD in the elections will be discussed. The ultimate aim of the study is to analyze the situation of the far right in Germany and the current process. As a result, it is possible to say that the right-wing tendencies of the process have increased as it exists in the case of Germany.

Keywords: Germany, extreme right, AfD

1. ORCID: 0000-0002-3400-8516

1. Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İ.İ.B.F., ravshanuz86@gmail.com

2. ORCID: 0000-0001-9027-3990

2. Dr. Arş. Gör. Kırkkale Üniversitesi, İ.İ.B.F., mervesuna@yahoo.com

*GOZIEV, R.; ÖZEL ÖZCAN, M.S. (2020). “Aşırı Sağın Yükselişi ve Almanya İçin Alternatif Partisi (AFD)”, *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 7, S. 21, s. 76-89.

Makale Geliş Tarih 27 Mayıs 2020 Makale Kabul tarihi: 05 Temmuz 2020

EXTENDED ABSTRACT

The concept of extreme right has become a word used by almost every segment in ordinary life. However, it is important to define the concept in the literature and consider it within the family group of the political party to which it belongs. Germany, which has come to the forefront with migration movements and immigrants in Europe, since the past, constitutes our country in this context. However, it can not be, read the case of Germany through purely historical background and ideological ties. In this respect, the article briefly examine the internal and external factors that have played role in the rise of the extreme right, which are prominent in Germany and Europe. At this point, the Alternative Party for Germany (AfD) is an important example for reading the general positions and positions of the parties.

In first part, extreme right, radical and populist right are discussed. The rise and phenomenon of far-right actions today also increase research in the field. Nonetheless, the main difficulty here, as it takes place in the study, is the feature of the concept that is open to changing and cyclical changes. Although there are many approaches to the far right, far-right and populist discourses are in a close line. Of course, it cannot be said that the extreme right movements are the same as the populist movements. After this, the far right party classification is made under the second title. The main point in this is to fully define the definitions. Therefore, this title has a structure that supports and strengthens our upper title. It focuses on simultaneous disclosure with European party examples.

In the second part of the article, we focus on the reasons for the rise of the far right in Europe. The most striking reasons here are the presence of economic and social crises. In this context, we face migration and related economic, social and political problems. In this respect, increasing social problems and financial crises in a country can have consequences that trigger situations such as returning to the national sovereignty tradition and anti-globalization. It is observed that most of the far-right parties and movements in Europe offer an example of rapid change in this context. At this point, there are occasional trends in creating a homogeneous nation and culture on a discursive basis. The anti-immigration and multiculturalism that emerges at this point can be used as a tool for the broadening of the political parties' base or cyclical movements. On the other hand, the results that come out in connection with all these are ideas and discourses such as extremism, xenophobia, racism, anti-immigration, anti-Islam. It can be said that the problems fed by financial crises turned transnational institutions like the European Union (EU) into an object of criticism for far-right and populist parties. The situation of expelling immigrants and controlling national borders can create generalization, especially for most far-right parties and movements in Europe.

In the last part, the far-right parties in Germany, which constitute the exemplary country examined. So the aim of this is to better understand the Alternative Party for Germany (Alternative für Deutschland -AfD) and its political progress. In this respect, the far-right political parties that have stood out since the past are briefly examined. Especially II. A short reading is made on the developments after World War II and its impact on the present day. With this reading, the emergence of the Alternative Party for Germany (Alternative für Deutschland -AfD), its objectives and the historical basis for analyzing election success are focused on. Our main starting point here is the separation of the Cold War era, the US and the two German states caused by the USSR influence. Here, the Federal Republic of Germany, called West Germany, which is closer to Western values, draws attention.

At last, it is possible to say that the extreme right tendencies of the process increased cyclically with the example of Germany. However, it is also noteworthy that simultaneously changing the political trends. Mainly, voter-oriented movements of political parties with the goal of becoming or partnering with power are important. At this point, the policies of populist, radical or far-right parties are produced without discrimination. Thus, the parties draw attention with their reflections.

GİRİŞ

Günümüz Avrupası her ne kadar demokratik ve liberal düzene sahip olsa da, toplumunda ve siyasi cephesinde aşması gereken ama çözümü kolay olmayan aşırıçılık, yabancı düşmanlığı, ırkçılık, göçmen karşıtlığı, İslam karşıtlığı, çok kültürlülüğe tepki gösterme vb. birçok sorun ve zorluklarla karşı karşıyadır. Söz konusu sorunlar, Avrupa çapında artmaktayken aşırı sağ ve popülist sağ partilerin güçlenmesine, gerek seçim gerekse kamuda karar alma süreçlerinde büyük desteğe sahip olmalarına neden olmaktadır. Özellikle, göçmen karşıtı, ırkçı ve yabancı düşmanlığı hareketler hızlıca kurumsallaşmaktadır. Üstelik mali krizler, Avrupa Birliği (AB) gibi ulus ötesi kurumları da aşırı sağcı ve popülist partiler için tenkit nesnesine dönüştürmektedir.

İlginçtir ki aşırı sağa ilişkin Avrupa’da dikkat çeken adımlar da atılmaktadır. Almanya’daki Almanya Ulusal Demokratik Parti (NPD) ve Yunanistan’daki Altın Şafak Partisi gibi, göçmenlere, mültecilere veya azınlıklara yönelik dışlayıcı söylemlere sahip örnekler dikkat çekicidir. Bu noktada da çeşitli Avrupa ülkelerinin, ayrımcılık ve aşırılık karşıtı yasalara uygun olarak aşırı sağ partilere karşı yasaklayıcı politikaları söz konusudur (Öner, 2014, s. 88). Ancak bu noktada AB’nin kendi iç sisteminde de aşırı sağ yaklaşımların dinamik bir role sahip olması da dikkat çekici bir durumdur. Macaristan ve Polonya gibi ülkeler bunun önemli örnekleri olmakla birlikte Fransa, İngiltere gibi köklü demokrasi geçmişine sahip ülkelerde de aşırı sağ eğilimler dikkat çekici şekilde artmaktadır. Bizim çalışma kapsamında incelemeye tabi tuttuğumuz Almanya bu ekseninde dikkat çekicidir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında geçirdiği değişim ve akabinde Soğuk Savaş sonrası dönem içinde yaşanan gelişmeler Almanya’yı aşırı sağ noktasında önemli bir hale getirmiştir.

Almanya, Nazi döneminden sonra Doğu ve Batı olarak ayrılmış olmakla birlikte her ikisinin de aşırı sağ noktasında farklı politikalar takip ettiği söylenebilir. Ancak Berlin Duvarı’nın yıkılışı ve Soğuk Savaş’ın sona ermesi ile 1990’lardan başlayarak, esasen 2010’a değin geçen sürede birleşen Almanya ötekilere karşı takip ettiği politika ve tutumlarında değişim göstermiştir. Bunun birçok sebebi vardır. En temel sebepler; göçmen ve çok kültürlülük karşıtlığı ve mali krizler olarak gösterilmektedir. Bu sorunların çözümü olarak görülen AfD 2013 ve 2017 ulusal seçimleri ve Mayıs 2019 Avrupa Parlamentosu seçiminde seçmenlerden büyük destek almıştır. Bu durum, Almanya’da İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu yana ilk kez bir aşırı sağ partisinin üçüncü parti haline gelmesine yol açmıştır.

Çalışmamız kapsamında odaklanılacak ilk nokta aşırı sağın tanımı ve durumu olacaktır. Ayrıca bu tanımlama üzerinden hareket ile aşırı sağ siyasi partileri de ele alınacaktır. Akabinde Avrupa’da artan aşırı sağ eğilimler üzerinde durarak sonrasında Almanya örneğinden hareket ile aşırı sağın bir yansıması olarak AfD ve Almanya’daki durumunu incelenecektir. Bu bağlamda da odaklanacağımız nokta partinin ortaya çıkardığı toplumsal ve siyasi etkilerin yanı sıra; Almanya’nın hangi bölgelerinde ve nasıl başarı kazandığının da ele alınması olacaktır.

1. Aşırı Sağ ve Aşırı Sağ Partiler

Günümüzde aşırı sağ çok karmaşık bir düşünce olmasına rağmen, kavramın günlük hayatta ve akademik çalışmalarda çok fazla kullanıldığı görülmektedir. Aşırı sağ konusunda araştırmalar yapılmışsa da onun evrensel genel geçer tanımı bulunmamaktadır. Bu nedenle de ilk olarak kavramın literatürde yer alan diğer kavramlar ile fark ve benzerliklerine bakılması gerekmektedir. Çünkü kavramsallaştırma noktasında akademisyenlerin birkaç adla aşırı sağ tanımlamakta oldukları görülmektedir; örneğin aşırı sağ (Arzheimer, 2015), radikal sağ (Kitschelt, McGann, Norris), göçmen karşıtı (Fennema, Van der Brug), neo-popülist (Taggart) ve popülist radikal sağ (Mudde) şeklinde ele alınmaktadır (Berning, 2017, s. 16) .

Mudde'a göre (2010), kavramsal olarak aşırı sağ ile radikal sağ aynı anlamı vermekle birlikte, ideolojilerini temelde ultra-milliyetçi bir şekilde konumlandırarak her ikisi de çok kültürlülük, kozmopolitlik ve ulusötesi girişimler gibi modern olgulara artan biçimde saldırmaktadır. Radikal milliyetçilikleri; renk, din, etnik köken ve/veya kültürle tanımlanan "öteki"lere karşı önyargılara dayanan güçlü etnik ve ırkçı temayüller de içerebilmektedir (Rydgren, 2004 aktaran Kallis, 2015: 14). Bu noktada aşırı-milliyetçilik bütün etnik toplumun tek bir milli devlet altında toplanması inancıyla ilişkilendirildiği takdirde yayılmacı politikaları da meşrulaştırmaktadır (Mudde, 2000, s. 178).

Leca teorik açıdan modern milletin ayırt edici özelliğinin kültürel muğlak olduğuna dikkat çekmiştir. Burada grupların aidiyet işaretleri belirli bir millete uygulanan öze dair kıstaslardan oluşmakla birlikte, millet onu tarif eden ya da içine alan "vatan", "anavatan", "fatherland", "mother country", "heimat", hatta "homeland" gibi gündelik terimler tarafından altı çizilen inşa edilmiş bir etkinlik olarak görülmektedir (Leca, 1998, s. 12). Görüldüğü gibi temel olarak aşırı fikri yaklaşımlarda öteki yaratımları dikkat çeken bir durumdur.

Siyasal partinin "aşırı - radikal " ayrımının yapılması demokrasi ve anayasal çerçeveye yaklaşımında görülmektedir. Bu durumu Almanya örneğinde incelediğimizde, 1970'ten bu yana, Batı Alman anti-demokratik ve yasaklanması gereken "aşırı" partiler ile anayasal düzenin ana unsurlarını sorgulayan (anti-anayasal) ve buna izin verilebilir "radikal" partiler arasındaki ayrım yaptığı görülmektedir (Eatwell, 2004, s. 7-9). Bu bağlamda radikalizm, politik ve ekonomik sistemin "kök" reformunu gerektirir, ancak açıkça tüm demokrasi biçimlerinin ortadan kaldırılmasını istemez. Aksine, aşırılık doğrudan demokrasiye karşıdır (March & Mudde, 2005, s. 37).

Bugünün aşırı sağ fraksiyonları, yasal olarak demokratik süreçlere uyum sağlayarak hareket etmektedir. Hem radikal hem aşırıların amacı mevcut duruma tepki göstererek sistemi değil, statükoyu değiştirmektir. Bu yüzden, aşırı ve radikal hareketleri fark etmek için siyasal partilerin faaliyetleri ve söylemlerini analiz ederek sonuç çıkarılabilir ki, bu da yine göreceli olacaktır. Nitekim aşırı sağın literatürlerdeki başka bir sorunu onun popülizm ile olan bağı ve ayrımıdır. Latince "populus" yani halk anlamına gelen kelime, pejoratif öğeler barındıran bir söylem veya ideoloji olarak görülmektedir. Aslında politik olarak popülist kelimesinin ilk kullanımı 1892 yılında karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda Birleşik Krallık'ta çiftçi ve işçilerin sorunlarına dikkat çekmek isteyen

“Popülist Parti” bunun ilk örneğidir (Eren, 2017, s. 2).¹

Ancak kavram yıllar içerisinde büyük bir değişime uğramıştır. Popülizm 1960’larda yeni bir tanımlama kazanarak, küresel değişim ve gelişmeler ekseninde kendine yeni bir içerik yaratmıştır. Bu bağlamda sosyologlar Ernest Gellner ve Gita Ionescu popülizme atıf ile “Dünyada bir hayalet dolaşüyor - popülizm.” ifadesini kullanmıştır (Krastev, 2007). Popülizm, birçok sağ partinin ideolojik çekiciliğinin merkezinde yer almaktadır. Toplum, “saf insanlar” ve “yozlaşmış seçkinler” olarak iki kategoriye ayıran bu yaklaşımda Mudde, popülizm fırsatçı politikaları tanımlamak için kullanıldığına da dikkat çekmiştir (Mudde, The Populist Zeitgeist, 2004, s. 542-543). Burada temeldeki ikili kategorizasyon sadece “seçkinlere” saldırmak ya da “sıradan insanların” çıkarlarını savunmakla ilgili değildir.

Öte yandan Alman örneğine bakıldığında etnik temizlik ya da kültür temizliği, eşitsizliğe karşı eylemler Nasyonel-sosyalistlerin ideolojisinin temel ilkesi olmuştur. Bu noktada Matthias Quent popülizmin Alman Anayasa’sına aykırı olduğunu

“Popülizm, “öteki” etnik, ulus veya dine karşı eylemlerini “doğru” olduklarını tespit ederek Anayasa’nın ilk paragrafta insanların eşitlik ilkesini garanti altına alınmasını bozmakta. Çünkü Anayasa’da belirttiği gibi “İnsanın haysiyeti dokunulmazdır. Onlara saygı duymak ve onları korumak tüm devlet otoritesinin görevidir.”

(Quent, 2017, s. 55-56).

şeklinde açıklamıştır. Günümüz aşırı sağ ve popülist yaklaşımlarının göçmen ve çokkültürlülük karşıtı söylemlerinde etnik ve kültür temizliği noktasında özdeşimler geçmiş ile kurulabilmektedir. Nitekim buradaki kimlik tanımlamaları esasında yaklaşımları şekillendirmekte ve biz-onlar ayrımı yaratılmaktadır. Nevzat Kösoğlu kimliği “kişinin yahut bir sosyal grubun çeşitli mensubiyetlerini açıklayan, onun tanınmasını sağlayan, dış gözlemlerle kavranabilen özellikleri” şeklinde tanımlamış ve siyasi, dini, ailevi, mesleki, sosyal mensubiyetleri belirten kimliğin aynı zamanda ferdin sosyal rol ve statülerini yansıtmakta olduğunu belirtmiştir (Kösoğlu, 1995, s. 43).

Aşırı sağ fraksiyonların yükselişindeki temel soruna bakıldığında özellikle küresel krizler ile birlikte yaşanan bir etki karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda küresel iktisadi krizleri, göç ve göçmen sorunu esasen temel itici noktalardan biridir denebilir. Yine buna bağlı olarak ülkelerin kendi iç politik alanlarında yaşanan değişimler de partilerin yapılarında değişim ve sağ eğilimlere yönelimi arttırabilmektedir. Nitekim bu durumlar Avrupa ekseninde konuya yaklaştığımızda demokrasi geçmişlerinin yanı sıra ülkelerin sağ parti tabanlarını genişletmekte olduklarını da bize göstermektedir. Buradaki temel noktalardan biri de sağ partilerin popülist söylemler ile oy tabanı arttırma hedefleridir. Böylece yaklaşık son on yıl içinde aşırı sağ partilerin yükselişini gören merkez partilerin oy kaygıları ile hareket ettikleri görülmektedir.

¹ Popülist harekete ilişkin dikkat çeken örneklerden biri 1860’larda Narodnik (Halk) hareketi adıyla Rusya’da ortaya çıkmıştır. Narodnik hareketi ilk önce “Arazi ve İrade” adıyla kapitalistlere karşı sosyalist bir hareket olup, arazinin halkın elinde kalmasını istemektedir. 1870’lerde bu hareket radikal ya da aşırı olarak tanımlanabilecek bir yapıya dönüşmüştür. Hareket aydınları S. G. Nechaev, N. V. Çaykovski, S.L. Perovskaya, P.A. Kropotkin “Halkın Tepkisi” örgütünü kurmuştur. Bu örgütün amacı ilk aşamada İmparatoru devirmektir. Bu hareketin terör kolu olan “Halkın İradesi” tarafından Çarlık Rusya’sı İmparatoru II. Aleksandr’a 1 Mart 1881’de yapılan suikast gerçekleştirilmiştir. Esasında hareketin temelinde 1861’de köylü serfliliğini kaldırma reformu vardır. Bu nedenle imparatora karşı tepki doğmuştur. (Народничество, <https://w.histrf.ru/articles/article/show/narodnichestvo> (Erişim tarihi: 25.11.2019); Сеченева О.Ю., Суворов В.В., Народническое движение во второй половине XIX века. Бюллетень медицинских Интернет-конференций (ISSN 2224-6150) 2015. Том 5. № 12.)

Öte yandan günümüz Avrupa'sının neredeyse tümünde aşırı sağ partiler karşımıza çıkmaktadır. Buradaki temel noktalardan biri aşırı sağın yükselişinde, kısmen sosyal ve ekonomik değişimlerin olduğu kadar uluslararası alanda ekonomisinin yeniden yapılandırılması da etkilidir. Guibernau, ABD ve SSCB liderliğindeki dünyanın iki kutuplu sisteminin sona ermesi ile sosyalizmi ve sendikaları destekleyen geleneksel değerlerin de değiştiğini belirtir. Ona göre dayanışma ve eşitlik duyguları zayıflamış, rekabet ve bireysellik önem kazanmıştır (Guibernau, 2010). Ancak aşırı sağın varlığı sadece iki kutuplu sistemin sona ermesine ilişkin değildir. Sistemde, II. Dünya Savaşı sonrasında yeni bir dalga olarak ortaya çıkan aşırı ve popülist sağ partiler 1970'li yıllarda dahi sistemde yer almakta idi. Akademisyenler, 1950'lerden 1970'lere kadar, Avrupa siyasi yapısında yaşanan değişimlerden dolayı, ideolojik sağ partilerin özellikle de faşist yönlendirilmiş partilerin yeniden ortaya çıkmasını beklemişlerdir. Ancak o dönem için beklenen olmamış olsa da bu beklenti esasen uluslararası alanda yaşanan konjonktürel değişim ve sorunlar kapsamında 1970'lerin sonlarında, 1980'lerin ilk yıllarında ortaya çıkmıştır.

	Parti / Seçim kampanya kuruluşları	Sosyal Hareket Örgütleri (SHO)	Alt kültürel ortam
Faşist / otokratik sağ	NPD / DVU (D) MSI / AN (1995'den) (I) MSFT (I) BNP (GB)	ANS / FAP, NPD (D) Den Danske Forening (DK) FANE (F)	Neonazis Kafatasçı „Kameradschaften“ (D) Dansk Front / White Pride (DK) FNE (F)
Irkçı / etnosentrik sağ	Vlaams Blok / Belang (B) NPD / DVU (D) Republikaner (D) Dansk Folkeparti (DK) Front National (F) Lega Nord (I)	ANS / FAP (D) NPD / DVU (D-Ost) Aarhus Mod Moskéen (DK)	Neonazis (alle) Skinheads (alle) „Kameradschaften“ (D) GUD (F)
Otoriter-popülist sağ	FPÖ / BZÖ (A) MSI / AN (ab1995) (I)		
Dini-köktenci (fundamental) bir sağ		Neue Ära (DK) Comités Chrétienité-Solidarité (F)	

Ç.N:

- AN: Alleanza Nazionale (Ulusal İttifak)
ANS: Aktionsfront Nationale Sozialisten (Nasyonal Sosyalist Aksiyon Cephesi)
BNP: British National Party (İngiliz Ulusal Partisi)
BZÖ: Bündnis Zukunft Österreich (Avusturya'nın Geleceği için İttifak)
DVU: Deutsche Volkunion (Alman Halk Birliği)
FANE: Fédération Action National-Européenne (Ulusal-Avrupa Eylem Federasyonu)
FAP: Freiheitliche Deutsche Arbeiterpartei (Özgürlükçü Alman İşçi Partisi)
FNE: Faisceaux nationalistes européennes
FPÖ: Freiheitliche Partei Österreichs (Avusturya Özgürlük Partisi)
GUD: Groupe Union Defense (Birlik Savunma Grubu)
MSI: Movimento Sociale Italiano (İtalyan Sosyal Hareketi)
MS-FI: Movimento Sociale Fiamma Tricolore (Fiamma Tricolore Sosyal Hareketi)
NPD: Nationaldemokratische Partei Deutschland (Almanya Ulusal Demokratik Partisi)

Tablo I. Avrupa'da 1990'larda Aşırı Sağ Parti Tipleri

Kaynak: (Minkenberg, 2011).

Diğer taraftan, Mair ve Mudde'e (1998) göre, partiler üzerinde bir sınıflandırma yapılabilir. Bunun nedeni, parti içinde paylaşılan kimlik veya ailenin farklılaşma ve ortaklık kurmada belirgin bir araç olmasıdır. Mair ve Mudde'ye (1998) göre literatürde dört farklı fakat bazen örtüşen yaklaşımlar ayırt edilebilir. İlki partilerin kökenleri açısından farklı parti ailelerini tanımlayan yaklaşımlar; ikincisi, uluslararası federasyonlar ya da diğer ulus ötesi gruplaşmalar, üçüncüsü, parti politikasında hatta parti ideolojisinde benzerlikler arayanlar ve son olarak yalnızca parti adına veya etiketine

bakanlar (Mair & Mudde, 1998, s. 214-215). Bu bağlamda aşırı sağ siyasi partilere baktığımızda, bunların tarihi miraslarıyla iki tipe ayrılır: faşist bir geleneğe sahip olan “geleneksel” partiler ve yeni ortaya çıkmış “post-sanayi” partileri (Rauta, 2013).

Son noktada farklı gruplandırmalara karşın, partilerin zaman içinde değişen ideoloji ve rolleri de önemlidir. Liberal bir parti olarak kurulan Avusturya Özgürlük Partisi’nin (FPÖ-Freedom Party of Avustria) 1980’li yılların sonunda Jörg Haider liderliğindeki aşırı sağa yönelmeye başlaması örnek olarak gösterilebilir. Siyasi parti tabanlarının değişkenliği bir yana FPÖ, 1999 seçimlerinde zirvesine ulaşan bir yükseliş göstererek, seçimlerinde FPÖ’nün aldığı yüzde 26’lık oy oranı ile iktidar ortağı olması Avrupa Birliği’nde (AB) büyük bir endişe yaratmıştır (Kutay, 2016, s. 1-2). Yine aşırı sağcı partilerden olan Fransa’nın Front Nationale (Ulusal Cephe) (FN) partisi kimliğe dayalı bir örnek sunmaktadır.²

2. Aşırı Sağ Partilerin Avrupa’da Yükselişi

Aşırı sağa ilişkin önemli durumlardan biri kriz dönemleri ile birlikte artan destek ve tabanlarındaki genişleme dönemidir. Avrupa açısından göç meselesi ciddi bir sorundur. Çünkü bir yandan iş gücü noktasında göçe ihtiyaç duymakta bir yandan da bu fenomene küreselleşmenin de etkisi ile karşı koyamamaktadırlar.³ Bu açıdan göçe karşı ve çok kültürlüğe karşı tepki veren yerel krizler yaşanmaktadır. Bilindiği gibi Avrupa’da savaş sonrası işçi gücüne karşı büyük bir ihtiyaç ortaya çıkmıştır. O dönemde ucuz işçi olarak görülen ve belli bir süre içinde dönecekleri düşünülen “misafir işçiler” zaman geçtikçe gittikleri ülkelere yerleşmeye başlamış ve ardından gelen sonraki kuşak ile yerleşik hale gelerek kendi kültürlerini de topluma yerleştirmeye başlamışlardır (Cadwell, 2009, s. 13-14).

1960’larda Avrupa’da sayısal olarak neredeyse görünmeyen yabancılar ya da göçmenlerin sayısı bugün 60 milyonun üzerindedir (Migration and migrant population statistics, 2018). Almanya’daki Almanya için Alternatif Partisi (Alternative für Deutschland - AfD) liderlerinden birisi Hans Olaf Henkel partinin çok kültürlüğe karşı programını açıklarken buna dikkat çeken açıklamalar yapmıştır. Henkel, Almanya’da birine Arap, Hint ve Çin yemeklerini nerede bulabileceğini sorarsanız hiç zorlanmadan bir yeri gösterebileceğini ifade ederken geleneksel Gissen ya da Thüringen yemekleri nerede bulabileceğinizi sorduğunuzda size yer gösteremeyecek insanlar olduğunu belirtmiştir (Smirnova, 2016). Bu örnek kısmen basit bir anlatımın alt derinliğe sahip bir ifadesidir. Çünkü mutfak kültürü, küreselleşmenin bir göstergesi olarak görülebilir. Bu açıdan kendi geleneksel kültürüne alışmış özellikle, yaşlı muhafazakâr katmanın da bundan rahatsız olduğunu anlamak gerekmektedir.

Nitekim yeni radikal sağın politik gündemindeki en önemli öge göçmenlere, sığınmacılara ve mültecilere karşı antipatidir.⁴ Göçmen karşıtı duygular ve bazı durumlarda göçmenlere karşı açık düşmanlık,

² Bu konuda Davies, parti ile ilgili olarak “her ne kadar son 15 yıldır FN’in politik söylemlerine konu olan meseleler gittikçe çeşitlendiyse de, partinin ideolojisi iki anahtar kavram; ulus ve kimlik etrafında dönmektedir.” demiştir (Davies, 1999, s. 65).

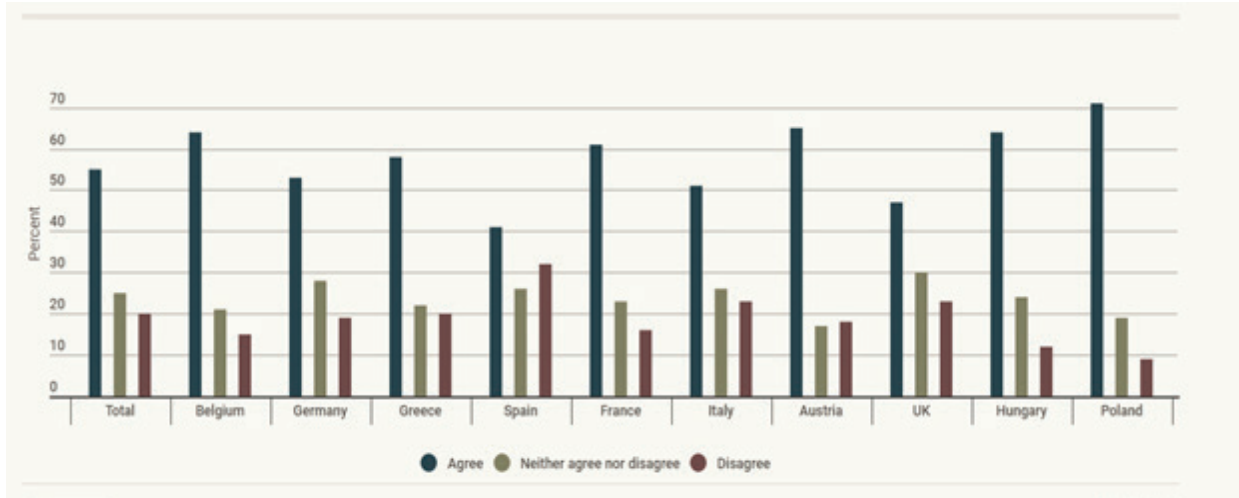
³ Küreselleşme olgusu esasında tek boyutlu işleyen bir süreç değildir bu noktada bilimden eğitime, teknolojiye, yönetime ve siyasete kadar bir çok konuyu etkileyen çok boyutlu ve çok aktörlü süreç ve değişim olan geniş bir kapsam düşünülmelidir (Çelik, 2019:82).

⁴ Konuya ilişkin olarak özellikle küresel göç noktasında Avrupada ülkeler farklı politikalar geliştirmektedir. (Ayrıntılı bilgi için bkz: Özel Özcan, 2017).

tüm göçlere karşı duran radikal sağcı partileri, yalnızca Batı değerlerine ve ulusal kimliğe değil aynı zamanda kültüre kültürel bir tehdit mantığına dayanmaktadır. Ayrıca, aşırı sağ partilerin yükselişindeki küreselleşmenin yarattığı sosyoekonomik etkiler de unutulmamalıdır. Özellikle kriz dönemlerinde kimlik sorunları sosyo-ekonomik ve siyasi alandaki sorunları arttırmaktadır (Öner, 2014, s. 167).

Bu bağlamda göç meselesi sadece Avrupa'nın sorunu değildir. Esasında küresel bir sorun olan bu duruma ilişkin, 2017 yılında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi'nin Uluslararası Göç Raporu'nda, dünya çapında göçmen sayısının 252 milyona ulaştığı verisi dikkat çekicidir. Bu rakam 2000'de 173 milyon iken on yıl sonra 2010 yılında 220 milyona ulaşmıştır (International Migration Report 2017, 2017).

Bu noktada radikal ya da aşırı sağ partilerin özellikle, Batı Avrupa'nın Avusturya, Norveç, Danimarka ve İsviçre gibi en varlıklı ülke ve bölgelerinde öne çıkması göçmen sporunu açısından da dikkat çekicidir. Destekçilerinin çoğu işçi sınıfları arasında bulunsa da, iyi eğitilmiş orta sınıf insanların da yer aldığı görülmektedir. Bu noktada esasında bu ülkelerde süreç sadece iktisadi olarak değil, ulusal kimliğe ölümcül bir tehdit olarak görülmektedir (Guibernau, 2010). Bu noktada Müslümanlar özellikle dikkat çekici bir konumdadır. Grafik I 'de de yer aldığı gibi göçmen unsurlar içerisinde Müslüman ülkelerden gelen bireylerin kabulüne karşı yaklaşımlar Avrupa genelinde olumsuz karşılanmaktadır.

Grafik I Tüm Göç Hareketlerinin, özellikle de Müslüman Ülkelerden Gelen Göçlerin, Durdurulması Gerekliliğine Dair Yaklaşımlar

Kaynak: (Goodwin & Raines, 2017)

Bu noktada özellikle güvenlik bağlamında az önce kısaca değindiğimiz terörün yanı sıra, göçmenler arasında işsizlik oranının yüksekliği, suç oranının artması, eğitimsizlik ve niteliksiz işçi olarak ucuz iş gücü ve işçi tanımı gibi pek çok sorun da ortaya atılan örneklerden olmaktadır. Buna ilişkin olarak Avrupa'da pek çok partinin vaad ve söylemlerinde öteki tanımlamaları karşımıza çıkmaktadır. Fransa'da FN göçmenlere ve yabancı işçilere karşı "iki milyon göçmen, işsiz iki milyon Fransız insanın nedenidir." söylemi ile öne çıkarken (Rauta, 2013, s. 41) Almanya'da da Die Republikaner (Alman Cumhuriyetçileri) "İşsizliği ortadan kaldır: Göçmeyi durdur!" sloganı

üzerinden hareket etmiştir. Ignazi küreselleşme ile “ulusal ve uluslararası arenada devletin ve ulusal otoritenin zayıflaması, geleneksel sosyal bağların aşınması”na ilişkin olarak Avrupa’da kimlik bunalımlarının halkın aşırı sağ noktasında davranış ve hareketlerin oluşumunu beslediğine dikkat çekerek, “sessiz bir karşı-devrim” adlandırması yapmıştır (Rauta, 2013).

Son olarak aşırı sağın güçlenmesi esasında, geleneksel sol ve merkez partilerin zayıflamasıyla alakalı olarak da görülmelidir. Çünkü bugün Avrupa parti sisteminde geleneksel partilerin eskisi gibi güçlü olmadığı ya da giderek düşüşte olduğunu göstermektedir. Dolayısı ile bu durum eş zamanlı olarak muhalefet gücü notasında da sağ partilerin kozunu arttıran bir yapı oluşturmaktadır. Geleneksel partilerin faaliyetinde kayıp veya verimsizlik aşırı sağ parti ve hareketlere fırsat yaratarak, kendi ideolojilerini statükoya karşı geliştirmelerini sağlamıştır. Fransa’da bu, Almanya’dakinden daha başarılı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü Fransa’da savaş sonrası popülist aşırı milliyetçilik anlamındaki parti ve hareketlere sınırlama stratejisi yoktur (Minkenberg, 2011, s. 47).

3. Almanya’da Aşırı Sağ ve AfD

II. Dünya Savaşı’nın ardından Almanya mağlup edilmiş ve ülke Soğuk Savaş döneminin iki kutbu arasında, ABD ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) Birliği, parçalanmıştır. Ancak bu durum daha çok nüfuz alanı kurma noktasında dikkat çekmekle birlikte, ülke eş zamanlı Doğu ve Batı olarak da ideolojik ekseninde ayrılmıştır. II. Dünya Savaşı sonrası Almanya’da aşırı sağ partilerin faaliyetleri yasaklanmış ve hiçbir zaman iktidara gelmeyeceği belirlenmiştir. Ancak, aşırı sağ partiler tüzüklerinde küçük bir değişiklikler yaparak faaliyetlerini sürdürmüştür ve bunlar arasında en önemlileri 1949 tarihli Sosyalist Reich Partisi (Sozialistische Reichspartei -SR) ve 1950 yılında kurulan Alman Reich Partisi (Deutsche Reichspartei DR) olmuştur (Fisher, 1974).⁵

1964’te Almanya Ulusal Demokratik Parti (Nazionaldemokratische Partei Deutschlands- NPD) kurulmuştur. NPD, faaliyetini kapatan SR ve DR gibi aşırı, popülist sağ gruplarının bir araya gelmesiyle oluşmuştur. NPD’nin elitleri ve üyeler çoğunlukla eski Nazilerden oluşmakta idi. NPD’nin programı başlangıçta ulusal sosyalist, anti-komünist ve başlangıçta da muhafazakâr Katolik unsurların heterojen bir karışımını içermekle birlikte partinin temel talepleri Alman birleşimi ve Oder-Neisse sınırının revize edilmesini hedeflemekte idi. 1966 ve 1968 arasında, parti yedi eyalet parlamentosuna girmiş ancak 1969 yılında federal seçimlerde yüzde 5’lik baraja karşı (oyların yüzde 4,3’ü ile) başarısızlığa uğradıktan sonra zayıflamaya başlamıştır (Schellenberg, 2011, s. 60). NPD’nin oy kaybı ve aşırı sağda ortaya çıkan bölünmeler bu dönemde pek çok yeni parti yapılanmasını ortaya çıkarmıştır.

Bir diğer aşırı sağ parti Cumhuriyetçiler Partisi (Die Republikaner - REP) olup, 1983 yılında muhafazakar parti olarak sistemde kendine yer bulmuştur. CDU/CSU’nun⁶ faaliyetlerinden memnuniyetsizlikle neo-muhafazakarlar olarak kurulmuş ve sağ muhafazakâr bir dönüş başlatmayı hedeflemişlerdir. Cumhuriyetçiler özellikle, karizmatik Bavyera televizyon sunucusu Franz Schön-

5 Ayrıca konuya ilişkin olarak bkz: “Political parties in the Empire 1871 – 1918”, Buntestang, Erişim: https://www.bundestag.de/resource/blob/189792/91ce2fea1ba1144ca9c7728846b8070c/parties_empire-data.pdf ve “The political parties in the Weimar Republic”, Erişim: https://www.bundestag.de/resource/blob/189776/01b7ea57531a60126da86e2d5c5dbb78/parties_weimar_republic-data.pdf

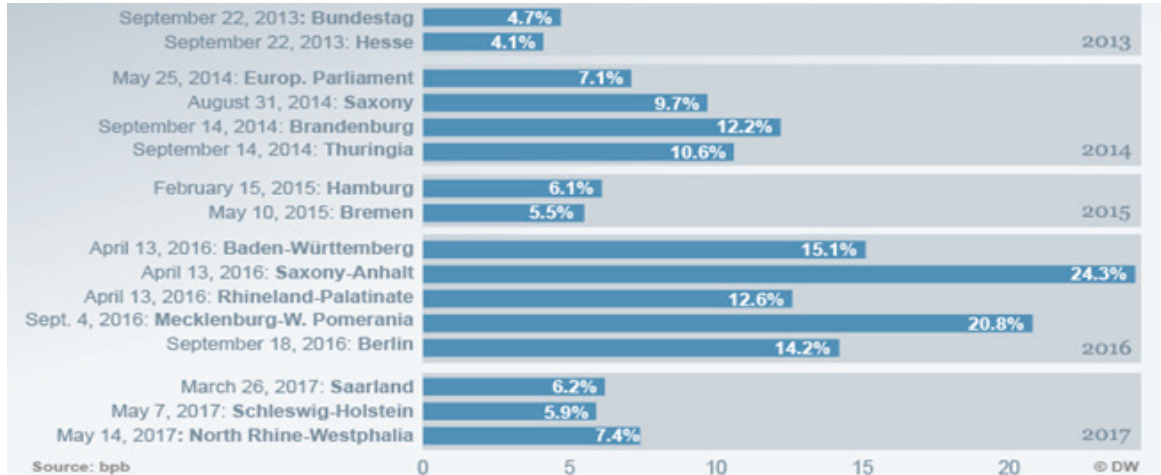
6 Almanya’da ana muhafazakar partiler olarak öne çıkan bu birlikte CSU Bavyera Hristiyan Sosyal Birliği’ni ifade etmektedir. Almanya’da muhafazakar partilerin bir araya gelişi ile CDU’nun oluşturulduğu dönemde CSU bağımsızlığını koruyarak parti sisteminde yerini korumayı sürdürmüştür (“Bavaria’s Christian Social Union: What you need to know”, 2018).

huber'in önderliğinde 1980'lerden 1990'ların ortasına kadar başarılı olmuşsa da, bu başarıları, başta Güney Almanya olmak üzere eski federal devletlerle sınırlı kalmıştır. 1994 yılından itibaren Parti başkanı Rolf Schlierer ile partinin daha muhafazakâr, daha az radikal bir yönelime evrilmesi karşımıza çıkmaktadır. Parti yine, "Alman vatanının korunmasını" öne sürmekle birlikte "çok kültürlü bir toplum"a ve "çok etnikli bir devlet"e karşı çıkmaktadır (Schellenberg, 2011).

1980'lerin sonunda dünya ve uluslararası düzen, yeni bir değişim sürecine girmiş ve 1989 yılında Berlin Duvarı yıkılarak iki Almanya birleşmiştir. Böylece Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından Doğu Almanya da SSCB, dolayısı ile komünist ideolojik etki alanından çıkmıştır. Böylece Almanya birleşimini yeni bir çerçevede sürdürmeye başlamıştır.

AfD'ye bakıldığında bu partinin de Almanya'daki benzer aşırı sağ partiler gibi göçmenlere karşı olduğu görülmektedir. Göç sorunu üzerine çalışan Castles Stephen, Almanların kan bağı ilkesi ile Alman milliyetçiliğini şekillendirdiklerini ve Alman milletinin de bu noktada siyasiyi olmaktan çok kültürel bir topluluk olduğuna dikkat çekmiştir (Castles, 1995). Bu noktada AfD parti programında eski partilerin demokratik olmayan ve yasadışı keyfi davranmasına karşı sivil hareket olduğuna yer vermektedir. Parti, genel seçimlerden sadece yedi ay önce Şubat 2013'te kurulmuş ve Bernd Lucke, Konrad Adam ve Alexander Gauland liderliğindeki Wahl-alternatifi (Seçim alternatifi) neoliberal politik hareketlerden doğmuştur. Partinin dayandığı temellerden ziyade 2013 yılında, duruşu tek-konu partisi olarak görülebilir (Berning, 2017). Ancak partiler dönemsel ve konjonktürel olarak değişim yaşayabilmektedir. Nitekim medya ve diğer siyasi aktörler, AfD'nin muhafazakâr mı yoksa aşırı sağcı bir parti mi olduğunu tekrar tekrar sorgulamıştır. Partinin önemli isimlerinden Bernd Lucke, zaman zaman popülist retoriği kullansa da, parti programı bu tür spekülasyonlara dair hiçbir kanıt sunmamıştır (Berning, 2017). Ancak Parti'nin Avrupa karşıtı yaklaşımdan göçmen karşıtı noktasında hızla geldiği de vakıdır.

2014 yılına gelindiğinde, parti her şeyden ziyade bir kitle hareketi olarak görülmüş ve yoluna devam etmiş, ancak asıl yükselişi 2017 yılında yakalamıştır. Tabi burada 2015'teki mülteci krizinin AfD'ye sağladığı muazzam destek de dikkat çekicidir. Tablo 2'de görüleceği gibi 2013 ve 2017 seçimleri arasında geçen dönemde AfD giderek güçlenmiştir.

Tablo 2. AfD'nin 2013-2017 Yılları Arasında Durumu

Kaynak: ("AfD: What you need to know about Germany's far-right party", 2019)

2017 genel seçimlerinde AfD, oyların % 12.6'sını kazanarak 92 koltuğa sahip olmuştur (Germany's political parties CDU, CSU, SPD, AfD, FDP, Left party, Greens - what you need to know, 2019). 19. Bundestag'da üçüncü büyük grubu haline gelmiştir. AfD, Almanya'da özellikle, Doğu Almanya'da oyların %27'sini kazanan ve CDU'yu geride bırakarak öne çıkmıştır. Genel seçimlere bakıldığında AfD'nin ülkenin eski komünist doğusundaki güçlü noktaları olan Hochburgen'e sahip olduğu görülmektedir. Parti, Almanya'nın Batı kesiminde oyların ortalama % 11'ini alırken, Doğu Almanya'da seçmenlerin % 21.5'i oyunu almıştır. Bu oran iki kat daha fazladır (Berning, 2017).

AfD son seçimlerde CDU/CSU'dan 1 milyon ve SPD'dan 500 bin oy almıştır. Ayrıca bunların dışında da 1.2 milyon oyu daha kendine çekmiştir. Bu durum, Parti'nin büyük ölçüde Merkel'e karşı oyu olduğunu göstermektedir. Özellikle SPD ve Merkel'in mültecilere yönelik siyasetinden rahatsız olan kesimin AfD'yi seçtiği söylenebilir (Mudde, 2017). Anket çalışmalarında yer alan Alman vatandaşlarının görüşleri bu noktada önem kazanmaktadır. Örneğin, seçmenlerin % 89'unun partiye oy vermesi AfD'nin göçmen politikası noktasında "insanların kaygılarını" göstermektedir; bunların % 85'i daha güvenilir ulusal sınırlara sahip olmak istediklerini belirtmiştir (Mudde, 2017). Dolayısı ile ülkede CDU/CSU ve SPD'nin büyük koalisyonuna karşılık AfD bir alternatif olmuş ve konjonktürel durum da ona avantaj sağlamıştır ("AfD: What you need to know about Germany's far-right party", 2019).

Öte yandan AfD'nin dış politikaya ilişkin açıklamaları da önemlidir. Küresel ekseninde değişen aşırı sağ yaklaşımların artışına bir örnek de ABD'de görülmektedir. 2016 yılında AfD, ABD Başkanı Donald Trump ve İngiltere'nin AB'den ayrılma kararının seçilmesini memnuniyetle karşılayan tek Alman partidir (Germany's political parties CDU, CSU, SPD, AfD, FDP, Left party, Greens - what you need to know, 2019).

Yine Arap Baharı ve Orta Doğu'da yaşanan krizler ekseninde ortaya çıkan, iktisadi, siyasi ve sosyal sorunlar noktasında da AfD güçlü bir iç politik avantaja sahip olmuştur. 2011'de Suriye ve Libya krizlerinden sonra 2014-2016 yıllarda patlayan mülteci ve göçün dalgası döneminde ortaya çıkmış ve bölgeden başlayan kitlesel göçün siyasal bir mesele olarak Almanya'da evrilmesi söz konusu olmuştur. Kendi pozisyonunu daha da genişletmek için AfD liderleri 2014'de PEGİ-DA (Batı'nın İslamleştirilmesine Karşı Yurtsever Avrupalılar) hareketi ile iş birliği yaparak onu desteklemeye başlamıştır. Bunun en önemli nedeni AfD'nin özellikle İslam'a karşı yaklaşımıdır. AfD'ye göre, İslam Almanya'ya ait değildir (Programm Für Deutschland:Das Grundsatzprogramm der Alternative für Deutschland, 2020).

Son gelişmeler noktasında dikkat çeken ve en yakın tarihli olay şüphesiz 2020 yılında ülkede gerçekleşen ırkçı saldırıdır. 19 Şubat 2020'de Hanau kentinde gerçekleşen ırkçı saldırı, Almanya'da ırkçılığın hala endişe verici noktada olduğunu göstermektedir. Hanau olaylarına ilişkin Angela Merkel, ırkçılığın ve nefretin bir zehir olduğuna dikkat çekmiştir (Merkel, 2020). Diğer politikacılar da Hanau ırkçı saldırısının yanı sıra eş zamanlı olarak AfD'yı böyle bir ırkçılığın ortaya çıkması ve saldırının motivesi noktasında eleştirmişlerdir. CDU başkanı Annegret Kramp-Karren-

bauer AfD'yı "aşırı sağcıları" ve "kendi saflarında Nazileri" ılımlı karşılaması noktasında suçlarken yine CDU'dan Norbert Röttgen de AfD'yı bu olayda eleştirerek, "AfD ve diğerlerinin toplumumuza taşınan zehirle savaşmalıyız" açıklamasında bulunmuştur (Tagesschau, 2020).

Sonuç

Küresel alanda yaşanan değişim ve gelişmeler ülkelerin iç siyasi alanlarında önemli etkiler yaratmaktadır. Özellikle artan küreselleşme ile birlikte devletlerin geliştirdikleri siyasi, sosyal ve iktisadi politikaların gücü de her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Bu bağlamda çalışma ekseni de gördüğümüz gibi aşırı sağ partiler ve hareketlerin Avrupa siyasetindeki yeri de giderek artmaktadır. Bu parti yapılanmalarının özellikle öteki üzerine kurguladıkları söylemler dikkat çekici bir seviyededir. Çalışma kapsamında da Almanya dışında AB üyesi olan Fransa, Avusturya, Polonya, Macaristan gibi örneklerde de aşırı sağ eğilimler ve bu parti gruplarının artan öteki söylemleri bu açıdan önemlidir. Ancak yine popülizm noktasında elit karşıtlığı gibi farklı öteki söylemleri de dikkat çekmekle birlikte kültürel ve dini anlamda yaratılan ötekileştirme kadar güçlü olduğunu söylemek zordur. Her ne kadar kriz dönemleri olarak adlandırılan geçiş süreçlerinde aşırı eğilimler artmış olsa da toplumsal ve tarihsel temelde bunun örneklerinin varlığı da görülmektedir. Bu noktada özellikle Avrupa ülkelerinde demokrasiyi tehdit eden eylem ve durumlar dikkat çekmektedir. Irkçılık tekrar canlanmakla birlikte, Avrupa ülkelerinde aşırı sağ düşüncesi ciddi bir şekilde gündeme taşınmaktadır.

Almanya özelinde AfD'nin son seçimlerde artan yükselişi dikkat çekmektedir. Bu durumun temelinde sadece mali ya da sosyal krizlerin değil aynı zamanda alternatif bir iktidar arayışının olduğu da söylenebilmektedir. Ayrıca AB'nin yapısı ve varlığı noktasında da partinin söylemleri toplum için önemli bir eleştiri sunmaktadır. Özellikle AB içinde yaşanan mali krizlerin bunu güçlendirmekte olduğu da söylenebilir. Nitekim Almanya'da seçmenin sistemde iktidar olan ya da ana muhalefeti oluşturan grupların politikalarından memnun olmaması noktasında AfD'nin farklı bir söylemsel temelde öne çıkması esasında sorgulanabilir. Çünkü özellikle artan milliyetçi ve öteki söylemlerinin kültürel temelli sonuçları ülkedeki göçmen ve yabancıları hedef almaktadır. Görüldüğü gibi AfD sistem içinde kendi elini güçlendirecek her türlü soruna ve krize ağırlık vermektedir. Yine uluslararası alanda yaşanan özellikle sağ siyasi eğilimlerin de kısmen destekçisi olarak görülebilir. Önemli olan husus AfD'nin iktisadi kriz ve göç dalgasında ortaya çıkan bir fenomen olmasıdır. Ancak bunun toplumsal tabanda uzun vadeli desteği sorgulanabilir. Yine, AfD'nin oy artışının, göçmenler sorunu üst düzeye geldiğinde gerçekleştiğini hesaba kattığımızda AfD'nin başarısı düşündürücüdür.

Kaynakça

"AfD: What you need to know about Germany's far-right party". (2019). <https://www.dw.com/en/afd-what-you-need-to-know-about-germanys-far-right-party/a-37208199> adresinden alındı

"Bavaria's Christian Social Union: What you need to know", 2018 (Erişim: <https://www.dw.com/en/bavarias-christian-social-union-what-you-need-to-know/a-39192183>)

- Berning, C. C. (2017). Alternative für Deutschland (AfD) – Germany’s New Radical Right-wing Populist Party. DICE Report 4.
- Cadwell, C. (2009). *Avrupa’da devrim yansımaları: Göç, İslam ve Batı*. (H. Kaya, Çev.) Profil Yayıncılık.
- Castles, S. (1995). How Nation-states Respond to Immigration and Ethnic Diversity. *New Community*, 21(3). doi:<https://doi.org/10.1080/1369183X.1995.9976493>
- Çelik, F. (2019). *Siyaset-Bürokrasi İlişkileri, Teorik Yaklaşımlar Güncel Tartışmalar*, Lykeion Yayınları, Ankara.
- Davies, P. (1999). *The National Front in France*. London: Routledge.
- “Die Linke”, <https://www.die-linke.de/partei/ueber-uns/> (Erişim tarihi: 30.10.2019)
- Eatwell, R. (2004). *Introduction. The New Extreme Right Challenge*. R. E. Mudde (Dü.) içinde, In *Western Democracies and the New Extreme Right Challenge* (s. 1-16). London: Routledge.
- Eren, S. (2017). Güç Kazanan Sağcı Popülist Söylemlerin Nedenleri ve Etkileri: Fransa ve Hollanda Örneği. İktisadi Kalkınma Vakfı. https://www.ikv.org.tr/images/files/ikv_degerlendirme-198.pdf adresinden alındı
- Fisher, Stephen L. (1974) *The Minor Parties Of The Federal Republic Of Germany Toward A Comparative Theory Of Minor Parties*, Netherland: Martinus Nijhoff
- Germany’s political parties CDU, CSU, SPD, AfD, FDP, Left party, Greens - what you need to know. (2019). [https://www.dw.com/: https://www.dw.com/en/germanys-political-parties-cdu-csu-spd-afd-fdp-left-party-greens-what-you-need-to-know/a-38085900](https://www.dw.com/:https://www.dw.com/en/germanys-political-parties-cdu-csu-spd-afd-fdp-left-party-greens-what-you-need-to-know/a-38085900) adresinden alındı
- Goodwin, M., & Raines, T. (2017). What Do Europeans Think About Muslim Immigration? Chatamhouse: <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/what-do-europeans-think-about-muslim-immigration#sthash> adresinden alındı
- Guibernau, M. (2010, 4 22). Migration: the rise of the radical right. <https://www.opendemocracy.net>: <https://www.opendemocracy.net/en/5050/migration-rise-of-radical-right/> adresinden alındı
- (2017). *International Migration Report 2017*. New York: United Nations:Department of Economic and Social Affairs. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf adresinden alındı
- Kösoğlu, N. (1995). *Kültür/Kimlik Üzerine*. Türkiye Günlüğü(33).
- Krastev, I. (2007, 9 18). Die Stunde des Populismus. <https://www.eurozine.com/>: <https://www.eurozine.com/die-stunde-des-populismus/#footnote-1> adresinden alındı
- Kutay, T. M. (2016). *Avusturya Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Avrupa Siyasetine Etkisi*. SETA Perspektif(131). <https://setav.org/assets/uploads/2016/06/avusturya-cumhurbaskanligi-pdf.pdf> adresinden alındı
- Leca, J. (1998). *Uluslar ve Milliyetçilikler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- March, Luke ve Mudde, Cas (2005). “What’s left of the radical left? The European radical left after 1989: Decline and mutation.” *Comparative European Politics* 3(1), 23-29.
- Mair, P., & Mudde, C. (1998). ‘The party family and its study’. *Annual Review of Political Science*, 1, 211-229.
- Merkel, A. (2020). *Bundeskanzlerin zu Anschlag in Hanau: “Dieses Gift existiert in unserer Gesellschaft”*. <https://www.spiegel.de>: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/angela-merkel-zu-anschlag-in-hanau-rassismus-ist-ein-gift-a-cd2ad343-2166-46a6-92ad-11e3971ee165> adresinden alındı
- Migration and migrant population statistics. (2018, 12 10). Eurostat: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics adresinden alındı

- Minkenberg, M. (2011). Die radikale Rechte in Europa heute: Trends und Muster in West und Ost. N. Langenbacher, & B. Schellenberg. (Dü) içinde, Rechten“ Weg? Rechtsextremismus und Rechtspopulismus in Europa. Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Mudde, C. (2000). *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester : Manchester University Press.
- Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541-563.
- Mudde, C. (2017, 09 25). Chto oznachayet porazitel’nyy uspekhn partii AdG dlya Germanii i Yevropy. <https://inosmi.ru>: <https://inosmi.ru/politic/20170925/240363846.html> adresinden alındı
- Öner, S. (2014). Avrupa’da Yükselen Aşırı Sağ, Yeni ‘Öteki’ler Ve Türkiye’nin Ab Üyeliği. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13(1), 163-184.
- Öner, S. (2014). Different Manifestations Of The Rise Of Far-Right In European Politics: The Cases Of Germany And Austria. *Marmara Journal of Studies*, 22(2), 85-106.
- Özel Özcan, M.S. (2017) İmparatorluk Geçmisi Olan Avusturya ve Macaristan’da Sağ Siyasi Partilerin İncelenmesi ve Ötekileştirilen Müslümanlar. *I. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi Bilirdi Kitabı*, Kosova.
- “Political parties in the Empire 1871 – 1918”, Buntestang, Erişim: https://www.bundestag.de/resource/blob/189792/91ce2fea1ba1144ca9c7728846b8070c/parties_empire-data.pdf adresinden alındı
- Programm Für Deutschland:Das Grundsatzprogramm der Alternative für Deutschland. (2020). Unser Grundsatzprogramm für Deutschland: <https://www.afd.de/grundsatzprogramm/> adresinden alındı
- Quent, M. (2017). Rechtspopulismus und Radikalisierung: wenn Wut zu Hass wird. *Rechtspopulismus. Bürger & Staat.*, 1, 55-62.
- Rauta, R.-V. (2013). Why are Extreme Right Parties so Popular in Europe? *The Agora: Political Science Undergraduate Journal*, 3(1), 40-46. https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:r9Uii76mn1kJ:https://journals.library.ualberta.ca/agora/index.php/ps_sandbox/article/view/19080/14739+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr adresinden alındı
- Schellenberg, B. (2011). Die radikale Rechte in Deutschland: Sie wird verboten und erfindet sich neu. L. Langenbacher, & B. Schellenberg (Dü) içinde, Eoropa Auf Dem “rechen” Weg? (s. 59-84). Berlin: Fredrich Ebert Shiftung.
- Secheneva O.YU., Suvorov V.V. (2015), Narodnicheskoye dvizheniye vo vtoroy polovine XIX veka. *Byulleten’ meditsinskikh Internet-konferentsiy* (ISSN 2224-6150). Tom 5. № 12.
- Smirnova, M. (2016). Germaniya: v chom oshiblas’ Angela Merkel’? <http://alleuropa.ru/?p=13344> adresinden alındı
- Tagesschau, N. (2020). Anschlag von Hanau: Breite Kritik an der AfD . www.tagesschau.de: <https://www.tagesschau.de/inland/afd-hanau-reaktionen-101.html> adresinden alındı
- “The political parties in the Weimar Republic”, Erişim: https://www.bundestag.de/resource/blob/189776/01b7ea57531a-60126da86e2d5c5dbb78/parties_weimar_republic-data.pdf
- Народничество // <https://w.histrf.ru/articles/article/show/narodnichiestvo> (Erişim tarihi: 25.11.2019)
- Weidel, Alice. Der pseudo-Klimaschutz ist ein Programm zur Industrie- und Arbeitsplatzvernichtung. Erişim tarihi: 24.09.2019. <https://www.afd.de/alice-weidel-der-pseudo-klimaschutz-ist-ein-programm-zur-industrie-und-arbeitsplatzvernichtung/>